

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 110

מסכת קידושין נ"ה-ס"א

בס"ד, י' תמוז תשס"א

השבוע בגליון

■ גלגולה של דירה ברמת גן	■ מכירת פירות שביעית	■ השלכת אפרסקים לפני החתן והכלה
■ שותפות בבניין הארץ	■ מדוע אין משביתים את חיי המסחר?	■ פרי השקד-סמל לברכה
■ עדותו של בלש	■ משרה אחת ושני מתמודדים	■ ברכת אילנות על פירות ערלה
■ כיצד נוטלים הדיינים שכר על עריכת גיטין?		■ תואריהם של תלמידי החכמים

דבר העורך

\$ 50

"אני אומר לך. אם אי פעם משהו יאמר לך, כי הוא מיואש ואינו רואה כל אפשרות לישועה, תספר לו את הקורות אותי, וזה בוודאי יחזק אותו". כך הסתיימה שיחת הטלפון עם יהודי תלמיד חכם, ראש כולל אברכים נכבד מבני ברק.

הנוסעים הדקו את חגורות הבטיחות, ההוראות האחרונות של הדיילים ניתנו, והמטוס המריא השמימה. על הנוסעים נמנה יהודי נכבד, בר אוריין, שיצא בשליחות כולל האברכים שבראשו עמד. זה תקופה ארוכה שהוא מנסה למצוא מקורות כספיים למתן התמיכה לאברכים, אך מקורותיו ייבשו לאחרונה. האחד פשט את הרגל, רעהו החליט לתמוך במוסד אחר, וכך נותר ראש הכולל נטול מקורות מימון.

"מעודי לא נסעתי לחוץ לארץ", שח ראש הכולל, "אך כאשר לא עמדה בפני הברירה, חשבתי לעצמי, שאם הכל נוסעים ומצליחים, מדוע ייגרע חלקי? כך מצאתי את עצמי ממריא ליבשת אמריקה לנדוד על פתחי הנדיבים, שיסייעו בידי לתמוך באברכים השוקדים על התורה.

טרם יציאתי מן הארץ נכנסתי אל מעונו של ה"סטטיפלער" זצ"ל וביקשתי את ברכתו. כאשר שמע ה"סטטיפלער" שאני נוסע מעבר לים כדי לאסוף ממון, הכניס את ידו לכיס מעילו, הוציא ממנו שטר בן חמישים דולר והניחו בכף ידי. מעודד, יצאתי מביתו בדרכי לחו"ל.

כאמור, היתה זו הפעם הראשונה בה יצאתי את גבולות ארצנו הקדושה. בשבועות שקדמו לנסיעה שקדתי על תכנית הנסיעה שנקמה בפרוטרוט, עם חברים טובים ואחרים בעלי לב רחב שביקשו לסיע בידי. מחברת מסודרת היתה לי באמתחת, בה נרשמו בדיקנות כתובות הנדיבים שעמם קבעתי להפגש, והזמנים המדויקים בהם עלי להתייצב בפתחי מעונותיהם.

היום, ממבט לאחור, אני מרשה לעצמי המשך בעמוד הבא

דף נ/ב המקדש בערלה

השלכת אפרסקים לפני החתן והכלה

במשנתנו מבואר, כי אדם שקידש אשה בפירות של ערלה, אין האשה מקודשת, שהרי פירות ערלה אסורים בהנאה, ונתינתם לאשה אינה נחשבת כנתינת דבר השווה פרוטה [עין בהרחבה בגליון 102]. מאחר שפרי ערלה אינו ראוי לאכילה, דנו הפוסקים האם אין צורך לנהוג בו בזירות ובכבוד כדברי מאכל אחרים הראויים לאכילה. נידון זה בא לידי ביטוי גם לגבי המנהג לזרוק דברי מאכל לפני החתן והכלה, כפי שיבואר להלן.

פרי השקד-סמל לברכה: בתקופת התלמוד, רווח המנהג להשליך שקדים ואגוזים לפני החתן והכלה, כדי להרבות את השמחה (ברכות מ.ב). בספר "טעמי המנהגים" (סי' תקק"מ) מבאר, כי לא לחינם השליכו לפני החתן והכלה אגוזים ושקדים ולא פירות אחרים. שכן, "אגוז" בגימטריה "חטא" ו"טוב" וזריקתו עליהם באה לרמז שביום זה נמחלים עוונותיהם (רש"י, בראשית לחג). גם זריקת השקד מסמלת ברכה לזוג הצעיר, שיזכו להעמיד דורות במהרה כפי שפרי השקד ממחר להבשיל. בתקופות מאוחרות יותר נהגו להשליך חיטים לפני החתן והכלה, כדי לרמז לסימן ברכה, כמאמר הפסוק (תהילים קמ"ז), "השם גבולך שלום חלב חיטים ישיבעך" ("אבודרהם" סדר ברכת אירוסין ונישואין). בספר ה"רוקח" (סי' שני"ב), כתב, שבשעה זו ראוי לברך את החתן והכלה שיפרו וירבו, כחיטים המתרבות במהרה.

זהירות בכבוד דברי המאכל: אלא, שמבואר בגמרא (ברכות שם), כי יש להקפיד על כבוד דברי המאכל, ומשום כך אין להשליך לפני החתן אגוזים וקליות בימי החורף, מאחר שבתקופה זו הם מיטנפים בנפילתם ארצה. ה"שולחן ערוך" (או"ח סי' קע"א סעי' ה') גם מזהיר את הזורקים חיטים לפני החתנים, לטאטא את המקום לאחר מכן, כדי שלא יושחתו החיטים ברגלי ההולכים.

השלכת פירות ערלה לפני החתן: עתה, אחר שלמדנו שאסור להשליך פירות שעלולים להתקלקל, יש לברר האם גם פרי ערלה מוגדר כ"דבר מאכל", או שמא מאחר שהפרי אסור בהנאה ואינו ראוי לשימוש, אין הוא מוגדר כדבר מאכל. לנידון זה השלכה הלכתית מעניינת, שבאה לביטוי בספרי הפוסקים לגבי השלכת פירות לפני החתן והכלה. שכן, אם פירות הערלה מוגדרים כ"דבר מאכל", יש להמנע מהשלכת פירות ערלה רכים, כגון אפרסקים, העלולים להתקלקל בעקבות הזריקה. אולם, אם פירות אלו אינם מוגדרים כדבר מאכל, אין סיבה להמנע מהשחתתם וקילקולם, ומותר להשליכם לפני החתן והכלה. בשאלה זו דן בעל "הפרי מגדים" (או"ח סי' קע"א ס"ק א') שהכריע לאסור זאת, מאחר שמלבד הצורך לשמור על המאכלים שלא יאבדו ויושחתו, יש גם איסור לבזות דבר מאכל, והמבזה דבר מאכל נראה כמי שבוטע בטובתו של מקום.

אלא, שעדיין יש להבין מדוע מותר לזרוק פירות ערלה שאינם נשחתים בעקבות זריקתם כגון, קליות ואגוזים, הרי פירות ערלה אסורים בהנאה ועצם השימוש בהם נחשב כהנאה מפירות ערלה. אולם, בעל ה"פרי מגדים", מצא שני טעמים המשך בעמוד הבא

לעילוי נשמת הגאון הצדיק מקים עולה של תורה ומרביץ תורה לאלפים מתלמידי הגר"מ שפירא מלובלין זצ"ל רבי ברוך שמעון שניאורסון זצוק"ל

ראש ישיבת "כוכב מיעקב" - טשעבין בעמ"ס ברכת שמעון נלב"ע כ"ה סיון תשס"א

ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת הר"ר יוסף בונים גוטר ז"ל

ב"ר אליהו ז"ל נלב"ע ט"ו תמוז תשמ"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחי

נשמת אדם

נר ה'

המשך מעמוד קודם

לחיי"י הוא מספר, "אבל באותו רגע היה זה מבין ואפילו עצוב עד מאד. הנדיב הראשון שאיתו הייתי אמור להיפגש, התגורר במנהטן. קבעתי איתו פגישה לשעה תשע בבוקר במשרדו המפואר. באותו בוקר, השכמתי קום, מרוגש, ממתין לפגישה עם הגביר הגדול. לפתע, האדם שהיה אמור לסייע לי ולהסיע אותי למשרדו של הנדיב, טלפן אלי ואמר לי כי עקב תקלה שאירעה לו, הוא אינו יכול להסייע היום, "מחר כבר נעמוד בקשר" הוא אמר, וניתק בחופזה. "בדיקת לשם כך יש לי מחברתי", אמרתי לעצמי. עלעלתי בדפיה ואכן בעמוד הראשון בו נרשמה הפגישה הראשונה, היו כתובים כל פרטיו של הנדיב - כתובת משרדו, כתובת ביתו וכל מספרי הטלפון האפשריים. החלטתי להתקשר אל ביתו של הנדיב ולהודיע לו, כי עקב תקלה בלתי צפויה יתכן שאחרי זמן מה, ואיתו הסליחה.

צילצלתי. לאחר ארבעה או חמישה צלצולים נשמע מצידו השני של קו הטלפון קול עבה של אדם שהתעורר ברגע זה משנתו. עוד אני מנסה להוציא מפי את משפטי ההתנצלות שעמלתי לשון, הודיע לי הנדיב כי אני רשאי לראות את עצמי משוחרר ממחויבות. **הפגישה בטלה ומבוטלת.** "אדוני, הערת אותי משנתי, ואיני חפץ להיפגש אתך!" לאחר מספר שניות הבנתי שאני מדבר עם עצמי. השיחה נותקה. איני זוכר כמה זמן נותרתי על עמדי עם השפופרת ביד, אחוזי תדהמה והלם. בסופו של דבר התאוששתי, ושמותי פעמי לעבר הכתובת הבאה.

"סליחה, אדוני," אמר לי מזכירו האישי של הנדיב. "שכחנו להודיע לך. הבוס היה צריך להמריא בדחיפות לחוץ לארץ. הוא חוזר בעוד ארבעה שבועות. אני מתאר לעצמי שהוא בוודאי ישמח לפגוש אותך בשובו".

באותו יום לא הייתי מסוגל להמשיך במלאכתי. תשוש ושבע אכזבות חזרתי אל בית מארחי ושקעתי בדך נמרצ, הרחק הרחק מהוויות העולם הזה.

בעלי הבית שאירחוני, התייחסו אלי באדיבות ובנדיבות. ארוחת צהרים מפוארת ומכובדת הוכנה לכבודי, "האורח מארץ ישראל" כפי שהסביר בעל הבית לילדיו. בעוד מנות האוכל מוגשות אל השולחן, מסר לי בעל הבית את שפופרת הטלפון. "זה בשבילך" אמר. מעבר לקו המתניה מזכירתו של יהודי, שהיה אמור להתלוות אלי לפגישה עם רב של קהילה מפורסמת הדוע כבעל קשרים במקומות רבים. "בשם מר ... אני מבקשת להתנצל בפניך. אמו נפטרה הבוקר, ועקב ימי אבל הוא ביקש להודיע כי הוא לא יוכל להתלוות אליך".

לקרוא ולא להאמין. במשך שלשה שבועות התרוצץ אותו יהודי בארצות הברית. "מצאתי את עצמי רדף אחרי הרות. אפילו את הוצאות הנסיעה לא הצלחתי לכסות. לכל מקום אליו הלכתי נתקלתי בקשיים ובמכשולים, ואך אכזבות ותסכולים היו מנת חלקי. המתנתי בקוצר רוח למועד שובי ארצה. מה לי הכא ומה לי התם, חשבתי לעצמי.

אבל גם לחזור לארץ לא הצלחתי. אני בן אדם מסודר שמדייק בזמנים. אבל משום מה, האמן לי, עד היום איני יודע כיצד איחרתי את מועד הטיסה.

פקיד עצבני הוביל אותי לחלון משרדו, החווה בידו לעבר נקודה קטנה בשמים, שהלכה והתרחקה, בעודו אומר: "הנה המטוס שלך. מצידי תנסה לתפוס אותו".

המשך מעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

להתיר השלכת פירות ערלה לפני החתן והכלה. **א.** יש לחלק בין הנאת **אכילה**, שהיא שימוש בעצם הפרי, האסורה, לבין הנאת הזריקה, שהיא שימוש חיצוני בפרי, שאינו אסור. **ב.** מאחר שזורקי הפירות אינם מתכוונים להנאת עצמם אלא לסימן מזל טוב ושפע ברכה, הם נחשבים כמקיימי מצווה ולא כנהנים לצורך עצמם, והרי זה בכלל "מצוות לאו להנות ניתנו", שלהנאת המצוות אין מתייחסים כאל הנאה גשמית רגילה.

ברכת אילנות על פירות ערלה: נידון רחב נוסף קיים בספרי הפוסקים, כתוצאה מכך שפירות ערלה אסורים בהנאה. את הספק, עורר הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (או"ח סי' רכ"ו) שדן, האם אין לברך ברכת האילנות על פרי ערלה, שהרי נוסח הברכה הוא **"להנות בהם בני אדם"**, ומפירות אלו אסור להנות. אמנם, היו מהפוסקים (וערב פסח" עמ' כ"ב), שכתבו, כי ברכת האילנות, אינה ברכה מיוחדת על האילן שבפנינו עומדים לברך, אלא ברכה כללית על כל האילנות, וממילא ניתן לברך גם על אילן שפירותיו ערלה. כמו כן, מאחר שבשנים הבאות, לאחר שיחלפו שנות הערלה, ניתן יהיה להנות מהאילן, אין הברכה לבטלה (ו"ר פעלים" או"ח ח"ג סי' ט', ועיי"ש עוד מה שהעיר על דברי הפמ"ג).

דף נ/א את ה' אלקיך תירא - לרבות תלמידי חכמים

תואריהם של תלמידי החכמים

סוגייתנו מספרת, כי בבית מדרשו של שמעון העמסוני, היו דורשים את כל תיבות ה"את" הכתובים בתורה. כאשר הגיעו לפסוק (דברים ו'ג) **"את ה' אלקיך תירא"**, נמנע שמעון העמסוני מלדורשו כיון שלדעתו אין לירא אחרים זולת הקב"ה. עד שבא רבי עקיבא ודרש מהפסוק שיש לכבד תלמידי חכמים.

הזוה"ק (פ' בא דף ל"ח), דורש על הפסוק "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך **את פני האדון ה' - "דא רשב"י"**. כלומר, שכוונת הפסוק היא לרבי שמעון בר יוחאי. לכאורה, דברי הזוהר נראים קשים להבנה, כיצד זה נטלו תלמידי רבי שמעון בר יוחאי פסוק שנכתב על הקב"ה ועיטרו בו את רבם. אולם, היעב"ץ (הביאו החיד"א ב"צוצי אורות" על הזוהר) מבאר את דברי הזוהר על פי דברי סוגייתנו שאומרת, כי כבוד תלמידי חכמים הוקש לכבוד המקום. לפיכך, כפי שיש לעלות לרגל לפני האדון ה', כך גם יש לעלות לרגל אל תלמידי החכמים, כדוגמת רבי שמעון בר יוחאי.

דעתו זו של היעב"ץ שאין להכתיר אנשים בתארים שנאמרו על הקב"ה, באה לידי ביטוי גם במחאתו כנגד מעריציו של הגאון רבי אליעזר רוקח, שעיתרוהו בתשבחות ומליצות לרגל הכתרתו כאב בית דין באמסטרדם ולשם כך השתמשו במילים מתוך הקדיש: **"לעילא מן כל ברכתא ושירתא"**. בדברי מחאתו (ו"שאלת יעב"ץ" א' ס"ח ק"ט) הוא מצטט את דברי רבי יהודה החסיד (ס' תתקל"ו), לגבי אדם שכתב לנדיב מפורסם: **"יהי כבוד אדוני לעולם"**, וכתב רבי יהודה החסיד, כי אסור לעטר ילוד אשה בתארים שנאמרו על הקב"ה. החיד"א (שם), מתייחס גם הוא למקרה דומה, כאשר בפתח מכתב לשר נכבד כתבו: **"אל: מלך יושב על כסא רחמים"**, ואומר, כי צערו גאה כאשר שמע על הדבר.

דף נח/א שביעית תופסת דמיה

מכירת פירות שביעית

מבואר בסוגייתנו, כי כסף המשולם תמורת פרי שקדוש בקדושת שביעית, מתקדש גם הוא, ובנוסף לקדושה שיש לנהוג בפרי, גם יש לנהוג קדושה במעות המכונים מעטה ואילך "דמי שביעית". בכסף זה אין להשתמש אלא לקניית דברי מאכל בלבד, שקדושת השביעית עוברת מן הכסף אליהם עם רכישתם. כסף זה ניתן לפדות מקדושתו על ידי חילולו על פרי, שאליו עוברת הקדושה שנתפסה על המעות (רמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"ו הל' ז').

למעשה, הלכה זו נוהגת מידי יום ביומו, במקרים רבים ומגוונים. הדוגמא הפשוטה לכך היא, כאשר לאדם יש פירות שביעית בביתו, והוא מבקש למכור חלק מהם לחבירו. מכירה זו אינה אסורה, כפי שפסק הרמב"ם (שם הל' א'), שאיסור מכירת פירות שביעית הוא דווקא לסחור בהם, אך מותר למכור מעט מהם. אולם, הכסף ששולם תמורת הפירות, הרי הוא קדוש בקדושת שביעית. **מדוע אין משביתים את חיי המסחר?** מאחר שפירות השביעית אינם מאבדים מקדושתם לעולם, אף אם נמכרו פעמים רבות, עוררו הפוסקים **שאלה נוקבת**, מדוע מותר בארץ ישראל להשתמש בשטרות כסף ובמטבעות בשנת השמיטה ובשנה שלאחריה, הרי אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות סוחרים בפירות שביעית בלא שמירת גדרי ההלכה המאפשרים להמנע ממכשול, ולפיכך, הכסף שברשותם הוא קדוש בקדושת שביעית, ויש לחשוש שמא כל כסף שמתגלגל לידינו שימש בעבר כתשלום עבור פירות שביעית.

הפוסקים שדנים בנושא זה מבארים, כי מאחר שהמסחר ברובו אינו מתנהל על ידי תשלום במזומן, אלא באשראי או בהקפה, על כן, רוב הכסף המצוי בידי הציבור אינו קדוש בקדושת שביעית, ולפיכך, אין לחשוש שמא כל מטבע או שטר שהתגלגלו לידינו קדושים בקדושת שביעית (עיי' "חזו"א שביעית סי' ס"ק י"ז, מנח"י ח"ו סי'

המשך מעמוד הבא

המשך מעמוד קודם
קכ"ט.

הגדרתו של העודף: הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, דן בנושא זה מצד נוסף. שהנה, כאשר אדם רוכש דבר מה בחנות שבעליה אינם מקפידים על קדושת שביעית, לכאורה, העודף שמקבל הלקוח קדוש בקדושת שביעית, שהרי כסף זה שולם קודם לכן על ידי לוקח אחר עבור פירות השביעית. אולם, הגרש"ז מעלה סברה, ("מנחת שלמה" ח"א סי' מ"ה) ולפיה אין לחשוש לכך, שכן, כאשר הלקוח נותן שטר למוכר ומקבל תמורתו עודף, למעשה, הם מחליפים ביניהם שטרות, ואם כן, הקדושה שהיתה על השטר שהיה בידי המוכר, עוברת אל השטר החדש שמקבל המוכר מהלקוח, ושוב נותר בידי הלקוח שטר בלא קדושת שביעית.

דף נט/א עני מהפך בחררה ובא אחר ונטלה הימנו
משרה אחת ושני מתמודדים

בסוגייתנו מבואר, כי כאשר אדם עני מתאמץ לזכות בעוגה, אסור לאדם אחר לזכות בה, ואם עשה כן, הרי הוא נקרא "רשע". למרות שהזוכה אינו גזלן, שהרי העני שחזר אחר העוגה עדיין לא זכה בה, עליו להקנות לו את העוגה ואם לא עשה כן, מכריזים עליו בבית הכנסת ברבים "פלוני רשע" (הג' מימוניות הל' חובל ומזיק פ"ה הל' א'). ביסוד הלכה זו נחלקו הראשונים בסוגייתנו. לדעת רש"י (ד"ה "עניי"), כלל זה תקף בכל מקרה של אדם המתאמץ לרכוש חפץ מבעליו או לזכות בחפץ מן ההפקר, שאם אחר הזדרז וזכה בחפץ הרי הוא בגדר "מהפך בחררה". אולם, לדעת רבינו תם (תוס' ד"ה "עניי"), כלל זה נאמר רק אם ניתן להשיג חפץ דומה במקום אחר, שבמקרה זה אין ראוי ליטול דבר שאחר כבר מתעסק בו. אולם, אם אין הוא ניתן להשגה במקום אחר, רשאי כל אדם לזכות בו. להלכה, הביא ה"שולחן ערוך" (חיימ' סי' רל"ז סי' א') את שתי הדעות, והרמ"א הכריע כדעת רבינו תם.

איחוד הקהילות: בעיר קניגסברג שבפרוסיה התקיימו קהילת יוצאי אשכנז וקהילת יוצאי פולין זו לצד זו, במשך שנים רבות. באחת התקופות נקלעו הקהילות למצוקה כספית, שהביאה אותן להחלטה להתאחד לקהילה אחת וכך לחסוך במספר משרות כפולות, ביניהן משרות החזן והשוטח. בקהילת יוצאי אשכנז, שימש יהודי אחד הן כחזן והן כשוטח, ואילו בקהילת יוצאי פולין, שימש יהודי אחד כחזן ויהודי אחר כשוטח. במצב זה, ברור היה כי החזן-שוטח של הקהילה האשכנזית הוא המועמד להמשיך ולשמש את הקהילה המאוחדת. כאשר ראה החזן של בני פולין, כי מטה לחמו עומד להישבר, עמד ולמד בזריזות את מלאכת השחיטה, והעמיד את עצמו כמועמד לחזן-שוטח מול המועמד של הקהילה האשכנזית.

היו שטענו, כי החזן שלמה את מלאכת השחיטה הוא כאחד שחטף את לחמו של "עני המהפך בחררה", שהרי המשרה כבר היתה בכיסו של החזן-שוטח הוותיק, ולפיכך, לא היה רשאי החזן של יוצאי פולין ללמוד את מלאכת השחיטה ולהתמודד על המשרה. אולם, בעל ה"שרידי אש" (ח"ג סי' ע') הכריע, כי לדעת רבינו תם, שהאיסור המבואר בסוגייתנו נאמר רק כאשר לאדם השני יש אפשרות לזכות בחפץ דומה במקום אחר, אם כן, מאחר שהחזן עמד להפסיד את פרנסתו, רשאי הוא ללמוד את מלאכת השחיטה ולהתמודד על המשרה, ואין הוא נחשב רשע.

דף נט/א משום דהפיך בה רב גידל

גלגולה של דירה ברמת גן

הגמרא בסוגייתנו מספרת, שרב גידל ניהל משא ומתן עם בעליה של קרקע אותה רצה לרכוש. תוך כדי כך, רבי אבא, שלא ידע על כוונותיו של רב גידל, רכש את הקרקע, ורב גידל התלונן לפני רבי זירא, שרבי אבא הרי הוא כאדם החוטף את לחמו של "עני המהפך בחררה". כאשר נודע הדבר לרבי אבא, הוא הסכים להעניק את הקרקע במתנה לרב גידל, אך לא למוכרה לו, משום שאין זה סימן טוב לאדם שימכור את הקרקע הראשונה שרכש.

שיווק דירות ברמת גן: לפני מספר שנים התגלגל דין תורה מעניין לבית דין, והכרעת הדיינים הסתמכה על דברי סוגייתנו. בעיר רמת גן הלך ונבנה בניין ששיווקו לציבור נמסר למתווך מסויים. המתווך השיג קונה והשניים סיכמו ביניהם כי למחרת היום יחתמו על זכרון דברים. אולם, באותו ערב, בטרם הקונה רכש את הדירה, חתם הקבלן על זכרון דברים עם אדם אחר, ששלשל לידי הקבלן 3000 דולר כדמי קדימה. הקונה הראשון תבע, שבית הדין יפסוק כי לו זכות ראשונים לרכישת הדירה, משום שהוא "עני המהפך בחררה", ואין לאחרים רשות לרכוש אותה כל עוד הוא טורח ומחזר אחריה לקנותה.

אולם, הקונה השני טען, כי על אף שאין הוא רוצה לעבור, חלילה, על דברי חז"ל שאסרו לזכות בחפץ שאחר מתעסק ברכישתו, אין הוא חייב להפסיד ממון בשל כך, ואם הוא יבטל את העסקה, הוא יפסיד את דמי הקדימה שנתן לקבלן.

אכן, בית הדין הכריע, כי הקונה השני רשאי להתיר את מקחו בעינו, ואין לדרוש ממנו להפסיד את דמי הקדימה. זאת, על פי המוכח מדברי סוגייתנו,

המשך בעמוד הבא

המשך מעמוד קודם

עמדתי על מקומי ודמעות זלגו מעיני. הטיסה הבאה אמורה לצאת רק בעוד שעות רבות, ואיני יכול לעלות עליה. שבת המלכה עומדת בפתח ואני עלול לחלל אותה אם אעלה על המטוס. לא היה לי להיכן ללכת. התביישתי להתקשר למארחי הדיינים שבודאי עסקו במרץ בסידור החדר בו התגוררתי, באוויר המצעים, ובהחזרת הילדים למקומם.

בלית ברירה שלפתי את מחברתי. לאחר דפדוף קצר מצאתי מספר טלפון של חבר, שלמד איתי בישיבה לפני שנים. שמעתי עליו רבות. הוא עדיין שוקד על תלמודו. עני ואביון שהפרוטה ממנו והלאה. דחקתי את הבושה והכלימה ויצרתי איתו קשר. הוא, יהודי בעל לב זהב, הגיע במהירות לבית הנתיבות ואסף אותי אל ביתו.

במהלך השבת, פרקתי בפניו את תסכולי. "ראה, לא רק שלא הצלחתי לעשות כאן מאומה, אפילו לצאת מכאן איני יכול". עם צאת השבת התיישב חברי ליד מכשיר הטלפון והחל לחייג ללא הפוגה. "נראה" אמר, "אולי נוכל לעשות משהוא למענך".

נראה

לא חלפו אלא מספר שעות, ובסלון ביתו של ידידי הדלפון התקבצו עשרות מכריו שהוזעקו על ידו. הם התיישבו על כסאות פלסטיק, על כורסאות מרופטות ועל הספה הרעועה. הסלון היה מלא מפה לפה. הכל צפוף, ואני - לשוני נעתקה. לא היה לי מה לומר. בושות.

"אני מכבד את חברי הגאון רבי ... לומר מספר מילים" הכריז חברי, ואני - אנא אני בא. נעמדתי על מקומי. סגרתי את החליפה, הדקתי את העניבה, סידרתי את הכובע, ועדיין לא מצאתי את המילים הנכונות לפתוח בהם את דברי.

לפתע, נזכרתי. יש לי רעיון. שלפתי את ארנקי, ולעניינים המשתאות של הנוכחים הוצאתי ממנו שטר בן חמישים דולר ואמרתי להם: **"ידידי, שבע טוב**. אני מבין שאיני צריך להאריך בפניכם על חשיבות לימוד התורה ועל השכר הגדול המובטח לתומכים בלומדיה. אבל, אם ניתנה לי רשות הדיבור, ברצוני להראות לכם את השטר הזה שקיבלתי מה"סטייפלער" לפני צאתי לדרך. הוא נתן לי את חמישים הדולר הללו כפתיונה למסעי. כעת וודאי מבנים אתם, כי למען מטרה חשובה ונעלה ניצב אני לפניכם".

השארתי את השטר על השולחן והתיישבתי. לאחר כשעה היו בכיסי \$ 32,000. מכרז שנוהל ביד רמה על ידי חברי היקר, הביא לזוכה המאושר את השטר של הסטייפלער, ואת הישועה לכולל שבראשו עמדתי.

אתה "ידע" סיפר ראש הכולל. "הסטייפלער היה עניו. כאשר שבתי ארצה שמח וטוב לב, מיהרתי למעונו כדי לספר לו את שהתרשע עימי. "נו, נו", אמר הצדיק. "אם זה מה שקיבלת עבור חמישים דולר, אתן לך חמישים דולר נוספים".

אם רק נתבונן קמעא במעשה זה, נבחין, כי כל צעדנו ומהלכנו מכוונים על ידי הקב"ה גם עד לפרט האחרון, סיים ראש הכולל. גם כאשר אדם חפץ לקבוע עיתים לתורה, אל לו לחשוש ממפריעים וממניעות שונות, אלא יתן את עינו בתורה, והקב"ה דרכים רבות לו לסייע לאוהביו.

בברכת התורה

הערוך

המשך מעמוד קודם
שרבי אבא סירב למכור לרב גידל את הקרקע, משום שזהו סימן רע לאדם שמוכר את הקרקע הראשונה שרכש. הרי לנו, שלאחר מעשה, אין חיוב לבטל את המקח אם הדבר גורם להפסד (משפטיך ליעקב" ח"ב סי' י"א).

מכירת דירה כיום: בעל ה"כף החיים" (יו"ד קט"ז קפ"ח), מציין, כי מן הראוי לנהוג כמעשהו של רבי אבא שלא הסכים למכור את מקחו הראשון, משום שאין זה סימן טוב. הגר"י זילברשטיין שליט"א (קונטרס הל' שכנים שאלה סי"ח), כתב עיצה מעניינת על פיה ניתן למכור גם את הדירה הראשונה, מבלי לגרום לסימן רע. זאת, על ידי שהמוכר יעניק את הדירה **במתנה** לבנו, או לאדם אחר, והלה ימכור את הדירה לקונה. בנוסף, כתב הגר"י זילברשטיין, כי יתכן, שזוג המוכר דירה שניתנה להם על ידי הוריהם, אינו צריך לחשוש לסימן רע כלל ועיקר, שהרי הדירה אינה **"מקחם"** הראשון [לפי זה, עליהם לחשוש לכך במכירת דירתם השניה...].

שותפות בבניין הארץ: הגר"ש וואזנר שליט"א (י"שבט ה'ת"ש ח"ג יו"ד ק"ה) כתב, כי מאחר שהרמב"ם והשו"ע לא איזכרו הנהגה זו, יתכן להוכיח, שהם סברו שאין זו אלא הנהגה טובה בלבד, אך אין חובה לנהוג כן. בדבריו הוא מוסיף ואומר, כי כאשר אדם מוכר דירה בארץ ישראל כדי לרכוש דירה גדולה יותר, ודאי שאין בכך סימן רע, ואדרבה, סימן טוב הוא לו, שזוכה להשתתף בבניין ארץ ישראל.

דף נח/ב הנוטל שכר לדון דיניו בטלים

עדותו של בלש

כידוע, דין אינו רשאי ליטול ממון מאדם העומד לפניו לדין, שנאמר (שמות כג/ח) "ושחד לא תקח". גם לעד אסור ליטול ממון עבור עדותו, שכן, בכך הוא הופך ל"נוגע בעדות", שאינו נקי מפניות אישיות. סוגייתנו מביאה את דברי המשנה בבכורות (פ"ד משנה ו') האומרת, כי אף שלכאורה, רשאים דין או עד ליטול שכר שישולם להם **בשווה על ידי שני הצדדים**, שהרי אין בכך שוחד וגם העד אינו נוטה לאחד מן הצדדים, מכל מקום, תקנו חז"ל שדיינים או עדים אינם רשאים ליטול שכר על טרחתם, אלא כדי שכר בטלה [היינו: סכום שהיו יכולים להשתכר אילו היו עוסקים במלאכה אחרת], ואם נטלו שכר רב מכך, דיניהם ועדותם בטלים (עי' "נתיבות המשפט" חו"מ סי' ל"ד סעי' י"ח). טעם התקנה הוא, משום שדין ועד מקיימים מצווה ועליהם לעשותה בחינם, כפי שאין ליטול שכר על קיום מצוות נוספות, כגון לימוד תורה וכדומה.

כיצד דיינים נוטלים שכר על עריכת גיטין? הרמ"א (אבה"ז סדר הגט סעי' ד') מביא את דברי רבי עובדיה מברטנורא (בכורות שם) שכתב, כי דין זה חל גם על דיינים העורכים גט, מאחר שעריכת גט הרי היא כדין תורה ואף יש לחשוש לכשרותו של גט שדייניו נטלו שכר רב. אולם, הוסיף הרמ"א וכתב, כי אין נוהגים כדבריו, משום שדייני בית הדין אינם צריכים להיות נוכחים אלא בשעת מסירת הגט על ידי הבעל ליד האשה, אך ההשגחה על כתיבת הגט, חתימות העדים עליו ובירור שמות האיש והאשה, אינה אלא עבודת בירור, הנחשבת כעבודת "משגיח כשרות", וודאי מותר ליטול על כך שכר (עי' "פתחי תשובה" שם ס"ק ו' שהביא "נודע ביהודה" מהדו"ת סי' קי"ד).

עדותו של בלש/חוקר פרטי: בפני בית דין של רבה של ירושלים, הרב בצלאל זילטי זצ"ל, הופיע תובע שביקש לקרוא לעדות בלש שהועסק מטעמו בסוגיה שנידונה בפני בית הדין (פסקי דין רבנים ח"ה עמ' ק"ח). הנתבעים ביקשו למנוע את עדותו של הבלש, שכן, הבלש מקבל את שכרו ממעסיקו, ולפיכך, הרי הוא כעד שמקבל שכר על עדותו, שפסול מלהעיד.

בית הדין הכריע כי הבלש אינו פסול לעדות, משום שאף שאסור לאדם ליטול שכר על **אמירת עדות**, אולם, אם מבקשים מאדם שיהיה נוכח במקום מסויים כדי לצפות במעשה המתרחש שם וכך יוכל להעיד עליו לאחר מכן, רשאי הוא ליטול על כך שכר, שהרי **ראיית** המעשה אינה חלק מאמירת העדות. כך גם הבלש המקבל את שכרו עבור עבודת הבילוש הכוללת בתוכה את **ראיית** המעשה, אך לא את אמירת העדות עליה הוא אינו מקבל שכר.

לשכת הרבנות שוהם
"מאורות הדף היומי"
בית המדרש למגיד
שיעור דף היומי יומי,
סוכטשוב

בשורה לתושבי שוהם!

דף יומי

לתלמידים בחופשה

הננו לבשר בעז"ה על פתיחת **שיעור חדש בדף היומי** למשך כל חופשת הקיץ החל מיום ראשון ג' בתמוז תשס"א (24.6.01) ע"י מגיד שיעור מבמ"ד "מאורות הדף היומי". השיעור יתקיים בבית הכנסת ברח' המכבים **בשעה 19:30** זמן השיעור חצי שעה. המסכת הנלמדת הינה מס' קידושין **פרסים ומלגות מובטחים למתמידים** הציבור הרחב מוזמן אף הוא לפרטים ניתן לפנות ליצחק לקס טל: 9793113

נקודות הפצה בחו"ל

מנצ'סטר: הר"ר מנחם אדלר 44-161-7088575
לונדון: הר"ר יחזקאל אברט 020-84551997
בלגיה: הר"ר יעקב סנדוביץ 0475-263759
צרפת: הר"ר יהודה בוכינגר 333-88140301
ארה"ב ניו ג'רסי: הר"ר אייזיק פרי 201-871-5850
לוס אנג'לס: הר"ר שמואל ליינגר 818-5098880
מונטריאל: הר"ר שמואל צבי לקס 514-2744160

המעוניינים להשתתף בהוצאת הגליון לאור להנצחת יקיריהם ולעילוי נשמתם, נא לפנות

03-616-06-57

הנידונים ההלכתיים המובאים בעלון, נועדו לעורר את לב המעיין, ואין לסמוך עליהם כפסק הלכה

לע"נ הר"ר דב ב"ר חיים קליין ז"ל נלב"ע א' סיון תשנ"ח ת.נ.צ.ב.ה.

כתובת המערכת

רחוב חתם סופר 3 בני ברק ת.ד. 471
טל. 03-5780243 פקס. 03-6160657

מחלקת מנויים

המעוניינים להצטרף למנויי "מאורות הדף היומי" בעברית או באנגלית

בדואר: נא לפנות לטל. 03-616-06-57

בדואר אלקטרוני: נא לפנות

dafyomi@hadaf-hayomi.com

פקס: נא לפנות לפקס 03-574-82-72

לעילוי נשמת

מרת **חנה שולמן** ע"ה
ב"ר פרץ הלוי ז"ל נלב"ע כ' סיון תשמ"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י בני המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

אמנו וסבתנו מרת

אסתר ע"ה

ב"ר מנחם שאול ז"ל

נלב"ע י"ב תמוז תש"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אהרן יוסף**

הכהן זקון ז"ל

ב"ר יוחנן ז"ל

נלב"ע י"ג תמוז תש"ן

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אברהם** ז"ל

ב"ר ישראל שמעון ז"ל

נלב"ע עש"ק

י"ג תמוז תש"ס

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **מלכה** ע"ה

ב"ר משה והינדא ויזל ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י המשפחה

פי"ת - חולון - חדרה